Elvira Madigan

&

Sixten Sparre

Sixten Sparre & Elvira Madigan

Elvira Madigan, artistnamn för Hedevig Antoinette Isabella Eleonore Jensen, född 4 december 1867 i Flensburg, Schleswig-Holstein i dåvarande Preussen (numera i Tyskland), död 19 juli 1889 i Nørreskov på ön Tåsinge, Danmark, var en dansk cirkusartist (lindansös, konstryttarinna, jonglör och dansös). Elvira Madigan är i dag känd för sin relation med den adliga svenske dragonlöjtnanten Sixten Sparre, som hon rymde tillsammans med. Deras gemensamma död strax därefter väckte stort uppseende och blev tidigt romantiserad. Händelsen besjöngs bland andra av författaren Johan Lindström Saxon i en visa med början "Sorgeliga saker hända", som vann stor popularitet. Elvira Madigan påstås ofta vara danska, men stor osäkerhet råder om vilket som ska anses vara hennes hemland och om hennes medborgarskap. Hennes mor var en cirkusartist av norsk börd, Eleonora Cecilie Christine Marie Olsen. Hon blev senare känd som Laura Madigan (1849–1918), men under Elviras barndom använde hon oftast artistnamnet Fröken Ulbinska.

Bengt Edvard Sixten (Sigge) Sparre af Rossvik, född 27 september 1854 i Malmö, död 19 juli 1889 i Nørreskov på Tåsinge i Danmark (självmord), var en svensk löjtnant, journalist och poet, mest känd för sin relation med cirkusartisten Elvira Madigan. Sixten Sparre var av mycket gammal adelssläkt och son till kammarherren Sigge Sparre af Rossvik (1819–1897) och dennes hustru Adelaide, född Peijron. Familjen bodde från 1859 i Stockholm men flyttade till Bjärka-Säby slott 1861 och till Kristianstad 1868. Sixten Sparre tjänstgjorde huvudsakligen vid Skånska dragonregementet i Kristianstad, där han antogs 1873. Han avlade militär studentexamen 1875, officersexamen 1876 vid Krigsskolan i Karlberg, blev underlöjtnant samma år och löjtnant 1887. Sixten Sparre är känd för sin relation med lindanserskan Elvira Madigan (1867–1889), som han fick se vid ett cirkusbesök i Kristianstad i januari 1888. Sparre blev häftigt förälskad och övertalade henne att börja brevväxla i hemlighet efter att Cirkus Madigan dragit vidare.

Предъ отъѣздомъ труппы только еще 7 представленій.

18 79

ЦИРКЪ ЧИНИЗЕЛЛИ.

На площади, у Симеоновскаго моста.

Сегодня, въ Понедѣльникъ, 23-го Апрѣля,

ИМѢЕТЪ БЫТЬ

БОЛЬШОЕ ПРЕДСТАВЛЕНІЕ

состоящее изъ высшей школы верховой ѣзды, дрессировки лошадей, гимнастики, мимики, комическихъ сценъ, пантомимъ и проч.

съ участіемъ прибывшей изъ Москвы труппы артистовъ

и между прочимъ:

ЛУ-ЛУ ПРЫЖОКЪ, исполнитъ знаменитый гимнастъ Г-нъ **АВОЛО**.

Кёръ, Пикъ, Каро и Трефъ, фантастическій кводлибетъ на лошадяхъ, аранжированный Г. Гаэтано **Чинизелли**; участвовать будутъ: Г-жи **Клотильда, Виргинія, Каролина Чинизелли**, Г-жа **Шиндлеръ**, Гг. **Андреа, Эрнесто, Чипіони** и **Александръ Чинизелли**.

Въ 1-й разъ: Большое гимнастическое попури, исполнитъ семейство **Готье**.

Въ 1-й разъ: «Мистеръ Гунлбъ», лошадь дрессированная на свободѣ, выведетъ г-жа **Эмма**.

Въ 1-й разъ: Экзерциція и разныя жонглеровки на слабонатянутой проволокѣ, исп. д-ца **Гедихъ**.

Разные упражненія и прыжки чрезъ широкое полотно на неосѣданной лошади, исполнитъ д-ца **Августина Ланьонъ**.

Восемь коронныхъ жеребцовъ, одновременно дрессированныхъ на свободѣ, выведетъ Г-нъ **Андреа Чинизелли**.

Сальтоморталэ и разные прыжки чрезъ девять лошадей, исполнитъ нѣсколько артистовъ, а американецъ Г. **Мадиганъ** и Г. **Уэльсъ**, при окончаніи прыжковъ, исполнятъ **двойное сальтоморталэ**.

Интермедію исполнятъ нѣсколько клоуновъ.

Начало представленія въ 8 час. веч.

Цѣна мѣстамъ обыкновенная.

Завтра, во Вторникъ, 24-го Апрѣля, большое представленіе съ участіемъ вновь прибывшихъ артистовъ.

ГАЭТАНО ЧИНИЗЕЛЛИ,
почетн. штальмейстеръ Е. В. кор. Италіи и кавалеръ.

Avant le partir de la troupe seulement encore 7 représentations.

Cirque Ciniselli.

Sur la place près du pont Siméonowsky.

Aujourd'hui, Lundi, le 23 Avril,

AURA LIEU

UNE REPRESENTATION EXTRAORDINAIRE

consistant de haute école, chevaux dressés en liberté, scènes comiques et mimiques, gymnastiques, pantomimes etc.

avec le concours de la troupe des artistes, arrivée de Moscou,

et entre autre:

Le fameux SAUT du LOU-LOU,

exécuté par le renommé gymnaste M-r **Avolo**.

Coeur, Pique, Carreau et **Trefle**, nouveauté fantastique, créée et arrangée par M-r **Gaetano Ciniselli**; ce nouveau quodlibet sera monté par 4 dames, 4 cavaliers, M-mes **Clothilde, Virginie, Caroline Ciniselli**, M-me **Schindler**; M-rs **Andrea, Ernesto, Scipione** et **Alexandre Ciniselli**.

Pour la 1-re fois: Grand potpourri gymnastique par les nouveaux artistes, famille **Gautier**.

Pour la 1-re fois: Mister Quilp, cheval dressé en liberté, presenté par Mademoiselle **Emma**.

Pour la 1-re fois: Exercices sur un fil de fer, par la nouvelle artiste M-lle **Hedwig**.

Le passage des guirlandes et sauts divers sur un cheval sans selle, par M-lle **Augustine Ragnon**.

Monsieur **Andrea Ciniselli** présentera huit chevaux étalons dressés par lui en liberté à la dernière perfection.

Grande concurrence sur le tremplin par plusieurs artistes qui franchiront des objets d'une hauteur prodigieuse, entre autre le saut des 9 chevaux de front. Monsieur **Madigan** et M-r **Wells** se feront remarquer dans le **double saut périlleux**.

La représentation commencera à **8** heures.

Prix des places comme à l'ordinaire.

Demain, Mardi, le 24 Avril, grande représentation avec le concours des artistes nouveaux.

GAETANO CINISELLI,
écuyer honoraire de S. M. le roi d'Italie.

Печатать дозволяется. 21-го Апрѣля 1879 г. Градоначальникъ, Сынъ Его Величества Генералъ-Маіоръ Зуровъ.
Въ тип. Имп. Спб. театровъ (Эдуарда Гоппе), Вознес. пр., № 53. 3—2

Affisch från Elvira Madigans ("M-lle Hedwig") debut ("1-re fois") som lindansös i Sankt Petersburg den 23 april 1879

Mariinskijteatern (under sovjettiden kallad Kirovteatern) är en anrik teater för opera och balett i Sankt Petersburg. Mariinskijteatern är kanske mest känd som hemmascen för Mariinskijbaletten.

Elvira Madigan hette egentligen Hedevig Antoinette Isabella Eleonore Jensen och föddes den 4 december 1867 i Flensburg, norra Tyskland. Båda hennes föräldrar var cirkusartister – fadern var akrobat och hette Frederik Jensen, född 1845 i Köpenhamn, och modern var lindansare och hette Eleonora Olsen, född av norska föräldrar i Finland 1849. Cirkusen turnerade i Europa och i ett av föräldrarnas mest kända nummer dansande de tillsammans uppe på två hästar som travade sida vid sida.

Pappan försvann ur bilden och mamman fortsatte att uppträda på olika cirkusar och har dottern med sig. Så småningom slog hon sig ihop med den amerikanske cirkusartisten John Madigan. När lilla Hedevig börjar uppträda tar hon artistnamnet Elvira Madigan. På Tivoli i Köpenhamn hösten 1876 får hon för första gången uppträda i hästnumret. Den söta flickan med sitt långa fladdrande hår gör en stormande succé. Elvira lärde sig också att jonglera – och några år senare i Sankt Petersburg debuterade hon som lindansös på slak lina.

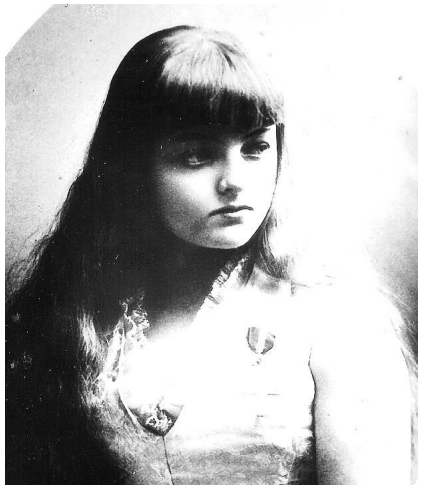

Den unga Elvira uppträdde på Europas största scener och väckte stor uppmärksamhet för sin elegans på linan. Sommaren 1886 är det dags för henne att inta Köpenhamn, och där får hon till och med ett guldkors av den danska kungafamiljen för sina prestationer. Tack vare Elviras växande berömmelse vågade hennes styvfar satsa på en egen cirkus 1887. I januari året därpå kommer cirkusen till Fisktorget i Kristianstad I publiken sitter Sixten Sparre – en löjtnant vid Kungliga skånska dragonregementet. Bengt Edvard Sixten Sparre af Rossvik var född i Malmö 1854.

LIOVIT
RIVOLI

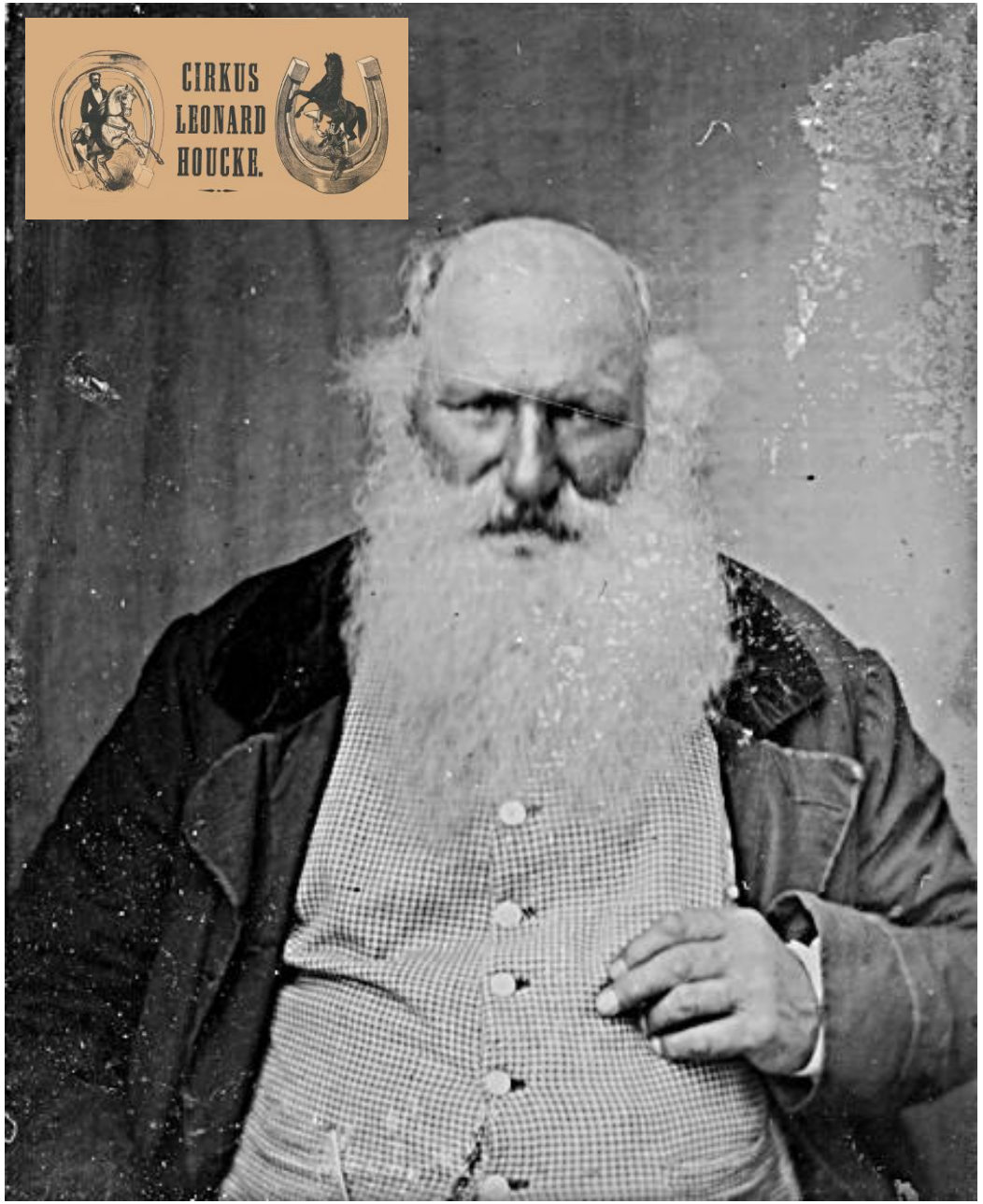

Didier Gautier, född 27 februari 1792 i Chaumont i Haute-Marne i Frankrike, död 13 juni 1872 i Gävle i Sverige, var en fransk cirkusdirektör i Skandinavien som turnerade med cirkusar i Europa. Gautier föddes i Chaumont, där föräldrarna Jean Baptiste Gautier och Ros Louise Lefèvre tillfälligt uppehöll sig på genomresa. Året efter måste hans föräldrar lämna Frankrike på grund av osäkra förhållanden under den franska revolutionen. Familjen fick asyl i Preussen, där de reste runt och förevisade ett menageri.

Menageriet utvecklade sig till ett cirkusföretag och där blev Didier Gautier utbildad i lindans, akrobatik och ridning.
Under 1830-talet och 1840-talet och fram till 1845 turnerade Didier Gautier med sin cirkus i Sverige, Danmark och Norge förutom en tur österut till Ryssland och Tyskland, och 1845 inledde Didier Gautier en 10-åring turné i Tyskland, Holland, Belgien och Frankrike. 1864-1865 är det känt att han turnerade i Sverige under namnet "Circus National". 1866 flyttades verksamheten till Danmark, från 1867 under det nya namnet "Cirque du Nord". Denna cirkus avstannade 1869 efter en sista föreställning i Snøde på Langeland, och cirkusen såldes till Adolph Léonard Villième Houcke och hans bröder.

Sixten Sparre blev blixtförälskad i Elvira

Trots att Sixten Sparre var gift och hade två barn blev han blixtförälskad i Elvira Madigan. Han tog kontakt och övertalade henne till att de skulle börja brevväxla. Han bombarderad henne med kärleksbrev och det sägs att hon försökte avsluta brevväxlingen flera gånger. Men Sixten Sparre gav sig inte och hotade med att ta sitt liv om hon inte svarade på breven.

Elvira Madigan vågade inget annat än att svara på breven. Sixten Sparre påstod att han var frånskild, och dessutom välbärgad, när han i själva verket var svårt skuldsatt. Han hade till och med plundrat sina barns sparbankskonton på 170 000 kronor. I maj 1889 valde Elvira Madigan ändå att lämna familjen i smyg för att träffa Sixten Sparre. Han deserterade då från regementet i Kristianstad och reste efter Elvira Madigan. I Kristianstad blev det en stor skandal när man förstod att Sixten Sparre övergivit sin familj. Hustrun Luitgard Adlercreutz fick ta barnen och fly till sin far i Vetlanda för att komma bort från allt skvaller.

Sixten Sparre och Elvira Madigan förenades i Bollnäs och efter några veckor på flykt tog de sig till Danmark. De bodde i tornrummet på Hotel Svendborg i flera veckor, och smet därifrån när pengarna tog slut. Kvar på hotellrummet fanns hotellräkningen och allt deras bagage. Elvira Madigan och Sixten Sparre tog färjan till ön Tåsinge där de tog in på pensionat. Sixten bad köket om en rejäl matkorg att ta med på utflykt. Paret begav sig till Nørreskov nära Valdemars slott, och där i en solig skogsglänta vilade de på marken under ett stort parasoll. De njöt av sin sista måltid och övernattade under bar himmel. På morgonen den 19 juli 1889 lyfte Sixten sin revolver och sköt ihjäl sin älskade Elvira och strax därefter riktade han revolvern mot sig själv och tryckte av.

Eftermäle

Sixten Sparre var enligt samtida omdömen en gladlynt och sangvinisk person. Hans glada humör tycks dock gradvis ha stegrats till omdömeslöshet. Av hans bouppteckning framgår att han slösat bort hela sin förmögenhet, pantsatt sina värdepapper, plundrat sina barns bankkonton, låtit bli att betala sina räkningar samt tagit lån till höger och vänster.[6] Totalt efterlämnade Sparre skulder på 15 809 kronor, bortåt en miljon i nutida penningvärde.

Hans agerande, med ett som det synes systematiskt bortslösande av sina tillgångar, övergivandet av den egna familjen och med förförandet av en cirkusflicka, med mord och självmord som kulmen, har gett senare års forskare anledning att ifrågasätta hans psykiska hälsa. Enligt Grönqvist kan han ha lidit av bipolär sjukdom, medan Lindhe mer ser honom som bortskämd, narcissistisk och oförmögen att hushålla med pengar (ett karaktärsdrag han verkar haft gemensamt med fadern, enligt Lindhe hade Sixten 1880–1887 levt högt på sin hustrus ärvda pengar, som verkar ha sinat i samma veva som Elvira dök upp i hans liv).

Den negativa reaktionen på hans diktsamling kan kanske ha bidragit till att han känt sig missförstådd och velat hämnas på sin samtid. I så fall insåg han nog inte sin begränsning som poet; dikterna anses än i dag mestadels som mediokra alster. Enligt Grönqvist kan han också ha låtit sig påverkas av den roman, Fra Kristiania-Bohêmen, som den norske författaren Hans Jæger publicerade 1885, och vars huvudperson beter sig på liknande sätt (Lindhe avvisar dock denna hypotes). Att han var mentalsjuk antyder också hans egen far i ett privatbrev daterat 30/7 1889, bevarat i Tåsinge lokalhistoriska arkiv: "... att hans hjerna numera icke var normal, och att han således ej varit tillräknelig för hvad som skett". Av samma brev framgår också att hans äktenskap på senare tid inte varit lyckligt. Detta har av tidigare, romantiserande författare setts som anledning till hans intresse för Elvira Madigan, men både hans äktenskapsproblem och kärleksaffären med Elvira Madigan kan kanske bättre förstås i ljuset av hans ekonomiska problem eller eventuella mentala problem.

Eftermäle, omvärdering av kärlekshistorien

Den tolkning av dödsdramat som berättades var en kärlekshistoria och blev för många symbolen för romantisk kärlek. Den handlade om en cirkusprinsessa som uppvaktades av en adelsman, i en kombination av moralisering och underhållning. Händelsen väckte på sin tid ett enormt uppseende, och gav omgående upphov till visor och dikter. Saxons skillingtryck hördes i hela Norden från hösten 1889 och under många årtionden framöver. Alla kände till historien, och alla kunde sjunga sången. Men det var inte bara positivhalarna som förmedlade historien, också dagstidningarna var fulla av närgångna beskrivningar, även med hemska detaljer.

Parets förhållande gav också upphov till en intensiv pressdebatt. I den konservativa pressen fördömdes parets agerande på grund av Sparres äktenskapsbrott, medan vänsterpressen var mer förstående. Händelsen tolkades där som att paret tvingats ta detta steg på grund av dåtidens klassamhälle och rådande sexualmoral. Bland annat skrev den danske författaren Holger Drachmann hyllningsdikten "Til de to" under dessa premisser. Händelsen sågs som en upprepning av Mayerlingdramat, men i vilken utsträckning de två låtit sig påverkas av denna händelse är oklart. Redan i de första pressnotiserna om dramat gjordes denna koppling till händelsen i Österrike ett halvår tidigare, och andra tidningar fortsatte att spinna vidare på denna tråd, kanske mest för att denna version var vad läsarna ville ha: den allt uppslukande kärleken, starkare än döden, dessutom mellan en man av börd och en kvinna av mycket enkel härstamning (cirkusartister stod mycket lågt på den dåtida sociala rangskalan). Denna romantiserade syn på dramat har fortlevt in i modern tid via filmer, romaner, musikaler och mycket annat.
Senare års forskning ger dock en annorlunda bild. Det har framkommit att Sparre de sista åren av sitt liv levt mycket extravagant. Han hade slösat bort sin förmögenhet och systematiskt dragit på sig skulder på ett sätt som gett anledning till att ifrågasätta hans själsförmögenheter.

Polisen fann en avskedsdikt som Elvira hade skrivit på ett smörgåspapper. Elvira Madigans prästbetyg med hennes riktiga namn hittades i packningen, så dödsattesten kunde upprättas och släktingarna underrättas. Sixtens och Elviras död väckte en enorm uppmärksamhet, och tidningar världen över skrev om det sorgliga morddramat. De båda begravdes i en gemensam grav på Tåsinge i närvaro av flera hundra personer.

Miljontals människor världen över har blivit gripna av den tragiska kärlekshistorien mellan den svenska löjtnanten och den danska cirkusprinsessan. Ett älskande par som inte kunde få varandra i livet och därför valde döden. Men var detta verkligen en så vidunderlig kärlekssaga som den har framställts i skillingtryck, romaner, teaterpjäser, sånger och filmer? Eller tvingade den manipulerande Sixten Sparre i själva verket den unga Elvira Madigan in i ett destruktivt förhållande som slutade med att han tog med henne in i döden? Ingen kan veta säkert – och omständigheterna kring deras förhållande och död är fortfarande mycket omdiskuterade.

Elvira Madigan och Sixten Sparres gravplats på Landet kirkegård efter omgestaltningen 2013

Pia Degermark

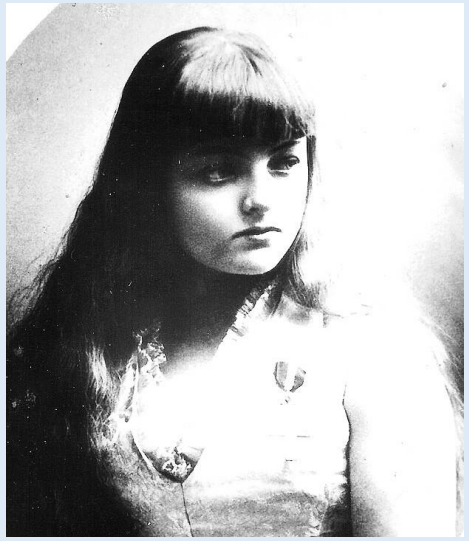

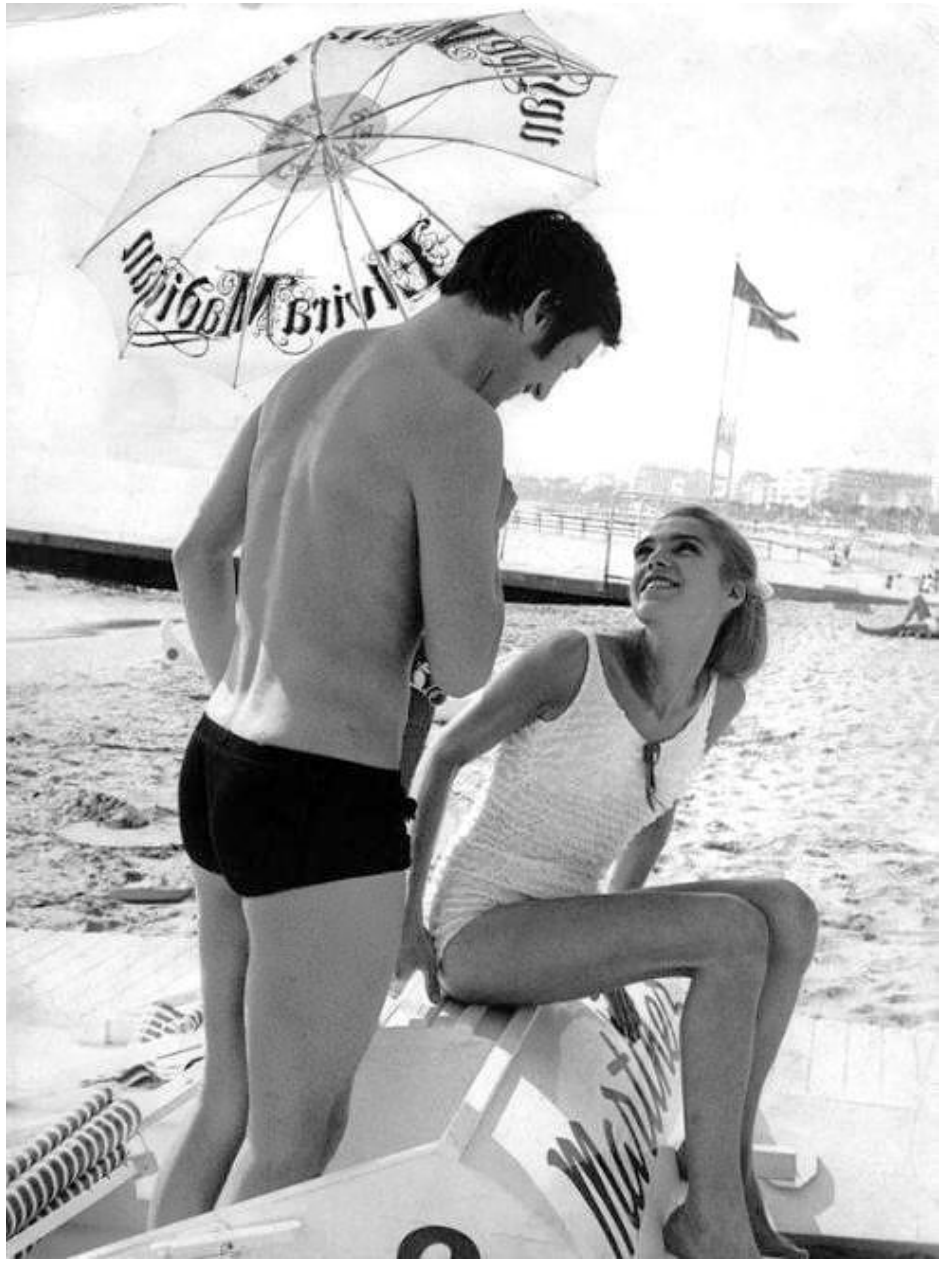

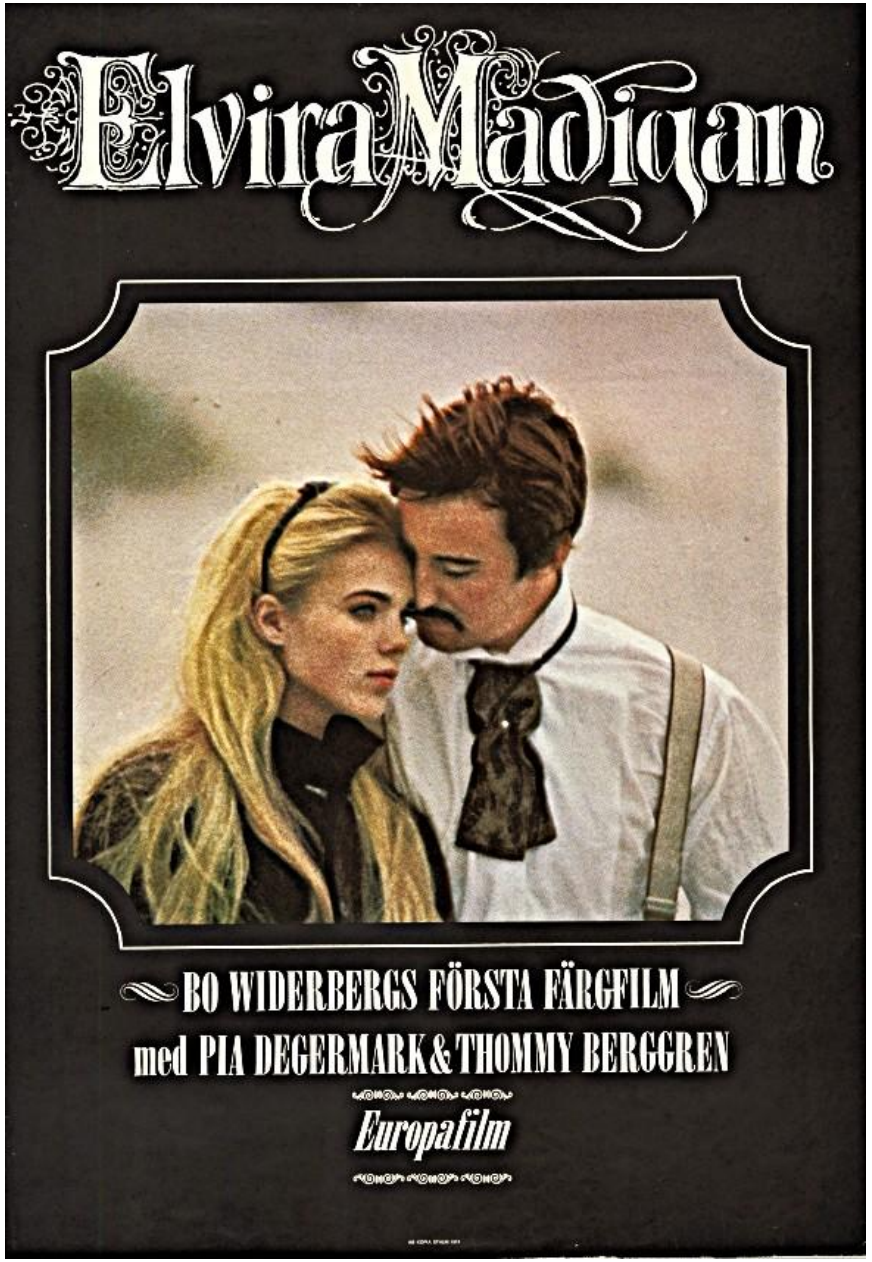

Bo Widerbergs film baserad på den sanna historien om löjtnanten och cirkusprinsessan som rymde tillsammans blev hans största internationella succé.
Trots en minimal utrustning och ett litet team lyckades han skapa ett filmiskt poem med en ljussättning som är bland det vackraste han har gjort.

I huvudrollerna syns Pia Degermark och Thommy Berggren.
Filmen är ofantligt vacker och tjusig i sin 1800-talsmiljö, men i själva verket var den en lågbudgetfilm, med knapphändig utrustning och endast elva personer i teamet. Men Widerberg höll inte igen på ambitionerna, han sade att han med Elvira Madigan ville visa upp allt han tyckte om i livet.